אגרות הראי"ה – כרך א' – אגרת שכד

תמצית האגרת

תאריך ומקום: ט"ז מנחם אב תר"ע – רחובות
נמען: אליעזר בן־יהודה

בן־יהודה שאל על מקורות המילה 'הכשר' במובן תעודת כשרות. הרב קוק מפנה לחיי אדם (הלכות פסח) ולשערי תשובה, לשו"ת על אתרוגים מורכבים, ולי'עיטור סופרים'. על 'הכשר' במובן היתר ריבית הרב קוק מפנה לשו"ת הספרדים.

עיקרי הדברים

- מקורות המונח 'הכשר'.
- סיוע למילון של בן־יהודה.

נוסח האגרת עם ביאור

בגרסה זו משולב ביאור בתוך נוסח האגרת. הביאור מופיע כך: [בסוגריים מרובעים, באות קטנה ועל רקע תכלת] *והוא אינו חלק מלשון האגרת.*

ב"ה[1]

לכ'[2] החכם המפורסם מר א' בן-יהודה. [אליעזר בן יהודה, שערך אז את מילונו הגדול ושאל את הרב קוק על מקורות המילה "הכשר"]

אתכבד להשיבו על שאלתו כפי יכלתי פה, שהנני מחוסר ספרים.

בס'[3] האחרונים נמצא השימוש במלת "הכשר" למובן תעודה לענין או"ה[4] בחיי אדם [ספר "חיי אדם" לרבי אברהם דנציג] ה' פסח, כלל קכ"ז, סעיף ג', בלשון כתב הכשר, ובשערי תשובה [פירוש על השולחן ערוך אורח חיים] או"ח[5] סי'[6] תס"ע[7] סקט"ו[8] הובאו דבריו, ומעוד ספר, ושם כתוב ג"כ[9] המלה "הכשר" בלא סמיכת מלת "כתב" על מובן הנ"ל[10].

---

1 ב"ה – ברוך השם
2 לכ' – לכבוד
3 בס' – בספר
4 או"ה – אומות העולם
5 או"ח – אורח חיים
6 סי' – סימן
7 תס"ע – תע"ס (470) – מספר סימן
8 סקט"ו – סעיף קטן ט"ו
9 ג"כ – גם כן
10 הנ"ל – הנזכר לעיל

כמדומה לי שימצא כי[11] לשונות "הכשר" "הכשרים" לשימוש תעודות הנ"ל בשו"ת[12] מוהר"י[13] ענזל, [שו"ת רבי יוסף ענגיל] ובשו"ת[14] תורת חסד להרב מלובלין, [שו"ת "תורת חסד" לרבי שניאור זלמן מלובלין] ובספר קטן פרי עץ הדר, [קובץ תשובות על כשרות האתרוגים, בעניין האתרוגים המורכבים] תשובות מהג"ר[15] שלמה קלוגיר ועוד רבני הדור ההוא, ובשו"ת זכר יהוסף [שו"ת "זכר יהוסף" לרבי יוסף זכריה שטרן משאוולי] להגר"י[16] זכרי' משאוויל, כולם בענין האתרוגים המורכבים, ובס' עטור סופרים [כתב העת התורני שהוציא הרב קוק בצעירותו] חלק שני, שנדפס ממני בשנת תרמ"ח[17]-ט ג"כ בענין זה. כמובן השו"ת[18] הם בחלק או"ח ואינם תחת ידי לציין המקומות בדיוק.

והשימוש במלה "הכשר" לריבית הנלקחת ע"פ[19] דרך היתר, ["היתר עסקה": שטר שמתיר לקחת רווח על הלוואה בדרך של שותפות] כמדומה שנמצאת למכביר בשו"ת הספרדים, ואינם ת"י כעת. יראה נא כי במבי"ט[20], מוהרי"ט[21], כנסת הגדולה, ברכי יוסף, רשד"ם[22], [ספרי שו"ת של חכמי ספרד: המבי"ט, מהרי"ט, "כנסת הגדולה", "ברכי יוסף" לחיד"א ושו"ת רבי שמואל די מדינה] וכיו"ב[23], בה' ריבית והלכות צדקה, אם זכרוני לא יטעני דומה אני שימצא מלה זו להוראה הנדרשת איזה פעמים.

מסיבות צדדיות נתאחרה תשובתי, ואת כי הסליחה.

ברגשי כבוד,

הק' אברהם יצחק ה"ק

ט"ז מנ"א[24] תרע"ן, רחובות ת"ו[25].

נוסח האגרות וההערות: אגרות הראי"ה, כרכים א׳-ד׳

---

11 כי - כבוד

12 בשו"ת - בשאלות ותשובות

13 מוהר"י - מורנו הרב רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם

14 ובשו"ת - ובשאלות ותשובות

15 מהג"ר - מהגאון רבי

16 להגר"י - ל + הגר"י: הגאון רבי שם שמתחיל באות י (כגון יעקב / יצחק / יוסף / יהודה / ישראל) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם

17 תרמ"ח - השנה תרמ"ח (1887/1888)

18 השו"ת - השאלות ותשובות

19 ע"פ - על פי

20 במבי"ט - במבי"ט (רבי משה מטראני)

21 מוהרי"ט - מורנו הרב רבי שמות שמתחילים באותיות י, ט (למשל: יעקב + טוביה) - הפירוש המדויק תלוי בשם האדם

22 רשד"ם - רבי שמואל די מדינה

23 וכיו"ב - וכיוצא בזה

24 מנ"א - מנחם אב

25 ת"ו - תבנה ותכונן